

ขอสรุปและขอเสนอแนะ

ประเพณีแต่งงานเป็นชนบประเพณีเก่าแก่ของชาวอารยันอินเดียนับตั้งแต่สมัยพระเวทเป็นต้นมา ซึ่งเป็นระยะเวลาประมาณ 3,500 ปีล่วงมาแล้ว คือเริ่มตั้งแต่สมัยที่ชาวอารยันได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุตอนบน ในสมัยดังกล่าวนี้ปรากฏว่าชาวอารยันอินเดียนได้ประเพณีแต่งงานที่เป็นระเบียบแบบแผนของสังคมแล้ว ทั้งนี้พิจารณาได้จากเรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวท โดยเฉพาะในคัมภีร์ฤคเวทซึ่งเป็นคัมภีร์เก่าแก่ที่สุด และเป็นหลักฐานที่สะท้อนถึงวิถีความเป็นอยู่ของชนชาติอารยันอินเดียนในสมัยแรกเริ่ม

ประเพณีแต่งงานของชาวอารยันอินเดียนในสมัยแรก เป็นประเพณีที่เรียบง่าย สอดคล้องกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชาวอารยันอินเดียนในสมัยนั้น ก็ในสมัยฤคเวทชาวอารยันอินเดียนดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ ด้วยการเลี้ยงปศุสัตว์และเกษตรกรรม บูชานับถือเทพเจ้าซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและนอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชน กล่าวได้ว่า ชาวอารยันอินเดียนสมัยแรกมีวิถีชีวิตอย่างอิสระ ชายหญิงมีสิทธิเสรีภาพทัดเทียมกัน แมชชายจะเป็นผู้นำครอบครัว แต่หญิงก็มีบทบาทสำคัญต่อครอบครัวและต่อสังคม ชายหญิงจึงเป็นส่วนประกอบของกันและกัน ทั้งนี้ การแต่งงานจึงเป็นการยกฐานะทางสังคมของชายหญิงให้สมบูรณ์ขึ้น

จุดประสงค์ของการแต่งงานของชาวอารยันอินเดียน มีทั้งทางโลกและทางศาสนา ในสมัยพระเวทตอนต้น การแต่งงานมีจุดประสงค์สำคัญทางโลก คือเพื่อจะได้มีบุตรสืบรับสืบวงศ์ตระกูล และช่วยประกอบกิจการของครอบครัว ครั้นต่อมาในสมัยพระเวทตอนหลังจุดประสงค์สำคัญของการแต่งงานได้เปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นจุดประสงค์ทางศาสนา

เพราะการแต่งงานมุ่งเพื่อให้มีบุตรชายสำหรับทำพิธีบวงสรวงแก่วิดูญาณบรรพบุรุษ เพื่อความสุขในชีวิตหน้า และด้วยเหตุที่จุดประสงค์สำคัญของการแต่งงานได้เปลี่ยนไปเช่นนี้เอง จึงทำให้การแต่งงานซึ่งเป็นไปด้วยความพึงพอใจของหนุ่มสาว ในสมัยพระเวทตอนต้น ได้กลายมาเป็นการบังคับสำหรับหญิง ในสมัยพระเวทตอนหลัง ซึ่งสะท้อนให้เห็นในบทสวดทำนอง เวทมนตร์คาถาของคัมภีร์อถรรพเวท ในสมัยหลังผู้หญิงค่าง เกรงกลัวและไม่ปรารถนาที่จะตกอยู่ในสภาพหญิงที่ติด เพราะสังคมนี้แนวโน้มว่าไม่เห็นชอบกับการที่ผู้หญิงจะอยู่เป็นโสเภณีไม่แต่งงาน และหญิงประเภทนี้มักไม่ได้รับการยกย่องในสังคม ดังนั้น ในช่วงหลังของสมัยพระเวทเป็นต้นมา การแต่งงานจึงกลายเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตผู้หญิง และในที่สุดก็กลายเป็นข้อบังคับสำหรับชายหญิงไปโดยปริยาย

สำหรับชีวิตแต่งงานของชาวอารยันอินเดียเก่านั้น เริ่มจากความนิยมมีัวเดียวเมียเดียว ในสมัยพระเวทตอนต้น แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนมาเป็นการมีภรรยาหลายคน ในสมัยพระเวทตอนหลัง ทั้งนี้เพราะการแต่งงานในสมัยหลังได้เน้นความสำคัญของการมีบุตรชาย เพื่อประกอบกิจบวงสรวงแก่วิดูญาณบรรพบุรุษ ผู้ชายจึงได้รับอนุญาตให้มีภรรยาได้หลายคน จนกระทั่งการมีภรรยาหลายคนได้กลายเป็นธรรมเนียมของชาวอารยันอินเดีย ในสมัยหลัง โดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นปกครอง หรือชนชั้นสูงและขุนนาง ส่วนการมีสามีหลายคนนั้น มีใช้สิ่งปกคิธรรมกาในสังคม แม้จะมีการอ้างถึงอยู่บ้างก็ตาม

เกี่ยวกับรูปแบบของการแต่งงานนั้น แม้สมัยพระเวทจะยังไม่ได้กำหนดรูปแบบไว้ชัดเจน ถึงที่กล่าวไว้ในคัมภีร์สมฤติทั้งหลายก็ตาม แต่ร่องรอยของการแต่งงานแบบต่าง ๆ ก็มีปรากฏอยู่บ้างแล้ว ได้แก่การแต่งงานแบบพรหม แบบเทพ แบบฤๅษี แบบประชาธิปไตย แบบอสุร แบบคนธรรพ์ แบบรากษส ตลอดจนธรรมเนียมที่หญิงเลือกสามีเอง ซึ่งเรียกกันในสมัยหลังว่า "สวามพร" ก็มีร่องรอยอยู่ในสมัยพระเวทแล้ว ส่วนการแต่งงานแบบมีศาจนั้น แม้ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนพอจะอ้างอิงได้ แต่ก็น่าเชื่อว่ามีอยู่ในสมัยพระเวทเช่นกัน

ในเรื่องข้อกำหนดเกี่ยวกับการแต่งงานนั้น ในสมัยพระเวทยังไม่ได้กำหนดไว้

เป็นแบบแผนที่เคร่งครัด และไม่มีข้อกำหนดหรือข้อกำหนดมากมายถึงที่ปรากฏในสมัยหลังเท่าที่ปรากฏจากหลักฐานในคัมภีร์พระเวทนั้น เป็นแค่เพียงสังคมไม่เห็นชอบกับการแต่งงาน หรือความสัมพันธ์กันระหว่างผู้ร่วมสายโลหิต หรือญาติใกล้ชิด เช่นบิดากับลูกสาว และพี่ชายกับน้องสาว ส่วนการแต่งงานระหว่างคนต่างวรรณะ หรือชาวอารยันกับชาวพื้นเมืองนั้น มีอ้างอิงอยู่เสมอ แม้จะเป็นที่รังเกียจของสังคมก็ตาม ทำนองเกี่ยวกับการแต่งงานตามลำดับอาวุโส ซึ่งสตีทาคสมัยหลังอ้างว่าเป็นธรรมเนียมเก่าแก่ในสมัยพระเวทก็ไม่ได้อธิบายเป็นข้อกำหนดเคร่งครัดแต่ประการใด เพราะมีหลักฐานอ้างอิงถึงการละเมิดข้อกำหนดนี้อยู่เช่นกัน

เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานในสมัยพระเวท ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ฤคเวท และแม้ในลัทธิทาสมัยหลัง ตลอดจนคฤหัสถ์ศูทรต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าเป็นการแต่งงานระหว่างคนต่างชนชั้น เพราะเมื่อพิธีแต่งงานที่บ้านบิดาเจ้าสาวสิ้นสุดลงแล้ว เจ้าสาวจะต้องเดินทางไปสู่บ้านเจ้าบ่าว เพื่อทำหน้าที่ภรรยาต่อไป และมีข้อสังเกตประการหนึ่งคือ พิธีแต่งงานนับตั้งแต่สมัยพระเวทลงมาจนถึงสมัยพระศูทรตอนต้น เป็นพิธีที่จัดขึ้นสำหรับคนที่เติบโตเป็นหนุ่มสาวแล้ว ไม่ปรากฏว่าเป็นการแต่งงานในวัยเด็ก ดังที่ปฏิบัติกันในสมัยหลัง ๆ

ในคัมภีร์พิธีกรรมนั้น สรุปได้ว่าพิธีกรรมในสมัยแรก ตามที่ปรากฏในบทสวดแต่งงานของคัมภีร์ฤคเวท เป็นพิธีกรรมที่ทำอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน มีการบูชาวงศรวงเทพเจ้าเพื่อความสุจริตใจของคู่สมรส และคนทั้งปวงที่เกี่ยวข้อง บทสวดในพิธีก็มีลักษณะเป็นคำมั่นสัญญาของชายหญิงผู้จะเป็นสามีภรรยากันต่อไป และเน้นถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นตลอดจนความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคู่สมรส ในการดำเนินชีวิตครอบครัวร่วมกัน

ครั้นต่อมาในช่วงหลังของสมัยพระเวท พิธีกรรมแต่งงานได้เริ่มซับซ้อน และมีพิธีกรรมมากขึ้น อีกทั้งพิธีกรรมบางอย่างก็มีลักษณะที่สะท้อนถึงความเชื่อในเรื่องเวทมนตร์คาถาและภูตผีปีศาจ อันเป็นลักษณะที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวพื้นเมืองเดิม ถึง

ปรากฏในพิธีแต่งงานของสมัยอยุธยา พิธีกรรมที่เรียบง่ายในสมัยสุโขทัย ได้ถูกดัดแปลง และมีขั้นตอนต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นพิธีกรรมที่สลับซับซ้อน มีการทอมนตร์ ประกอบมากมาย ลักษณะของพิธีกรรมในสมัยหลังได้เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตลอดสมัยสุโขทัย จนกระทั่งสมัยพระสุทร พิธีกรรมต่าง ๆ จึงถูกกำหนดไว้เป็นแบบแผนที่ชัดเจน ดังปรากฏอยู่ในตำราเกี่ยวกับพิธีกรรมประจำบ้าน หรือคฤหาสน์สมัยต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่และความถนัดความเชื่อถือของคนในแต่ละสังคมหรือท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตาม แบบแผนของพิธีกรรมที่กำหนดขึ้นนั้น ก็ล้วนแต่มีต้นเค้าและวิวัฒนาการมาจากพิธีแต่งงานสมัยพระเวท และพิธีกรรมทั้งปวงนับแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนถึงสมัยพระสุทร ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสุจริตใจจริงใจของคู่สมรส และความรุ่งเรืองไพบูลย์ของครอบครัว ตลอดจนการมีลูกหลานจำนวนมาก เพื่อสืบวงศ์ตระกูล และเพื่อความสุขสวัสดิ์ของสังคมโดยรวม

จึงสรุปได้ว่า ประเพณีการแต่งงาน เป็นประเพณีเก่าแก่ที่มีความสำคัญต่อชีวิตของชาวอารยันอินเดียนเป็นอย่างมาก และเป็นประเพณีที่ได้รับการเอาใจใส่รักษาไว้ และถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนานนับตั้งแต่สมัยพระเวทจนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบัน

ขอเสนอแนะ

ดังได้กล่าวแล้วว่า ประเพณีแต่งงานเป็นประเพณีสำคัญของชนชาติต่างๆ ไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อชีวิตของชาวอารยันอินเดียนเท่านั้น แม้ชนชาติไทยเองก็ถือว่า ประเพณีแต่งงานเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิตที่สำคัญยิ่ง ประเพณีนี้เริ่มมาตั้งแต่สมัยโบราณ จนกระทั่งสมัยปัจจุบัน จากการศึกษาทราบดีว่า เรื่องประเพณีแต่งงานของอินเดียนในสมัยพระเวท ทำให้ผู้วิจัยได้แนวความคิดว่า ประเพณีต่าง ๆ ย่อมมีเหตุผลสอดคล้องกับสภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และค่านิยมของคนในสังคมนั้น ๆ เมื่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีก็ย่อมจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การที่จะยึดมั่นในประเพณีเก่าอย่างเคร่งครัดโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหา และมีจุดมุ่งหมายสำคัญของประเพณี ซึ่งมีขึ้น

เพื่อความ สุข ความเจริญของสังคม ด้วยเหตุนี้ การกระทำผิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการแต่ง-
งาน จึงจำเป็นจะต้องให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ วิธีที่เหมาะสมสำหรับสมัย
โบราณ แต่ไม่เหมาะสมกับสมัยปัจจุบัน ก็ควรจะได้รับ การเปลี่ยนแปลงแก้ไข ประเพณีจึง
จะมีคุณค่าต่อชีวิตและดำรงอยู่ได้ ไม่เป็นเครื่องขัดขวางสังคม หรือฉกฉวยความเจริญ ดังนั้น
ประเพณีแต่งงานของไทยโบราณ ถ้าหากนำมาปฏิบัติโดยเคร่งครัดในสมัยปัจจุบัน ย่อมจะ
ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ เพราะเป็นการสิ้นเปลืองทั้งเวลาและทรัพย์สิน
เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ เพื่อมิให้เสียหายแก่ส่วนรวมทั้งใน
ทางจิตใจและทางเศรษฐกิจ พิธีแต่งงานในปัจจุบัน ควรจะมุ่งถึงผลก่อกำเนิดของคู่
สมรสเป็นประการสำคัญ คือเป็นการเตือนสติหรือให้ข้อคิดแก่คู่สมรสในการดำเนินชีวิต
ครอบครัวร่วมกัน และเน้นถึงความรับผิดชอบต่อกันอย่างแท้จริง แต่การที่จะแก้ไขประ-
เพณีไฉน ผู้แก้ไขจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในประเพณีเสียก่อน ดังที่เสฐียรโก-
เศศ ไคล่กล่าวไว้ว่า " . . . การศึกษาประเพณีในอดีต ย่อมช่วยให้เราเข้าใจ เรื่อง
สาเหตุประเพณีในปัจจุบัน และจะสามารถปรับปรุง เรื่องประเพณีในอนาคตต่อไปได้ด้วยก็
เพราะคาดคะเนข้างหน้าได้ถูกมากกว่าผิด . . ." ¹

อนึ่ง ด้วยเหตุที่ประเพณีแต่งงานเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวอาร-
ยันอินเดียน ที่สำคัญประเพณีหนึ่งในบรรดาประเพณีสำคัญที่รู้จักกันดี ดังนั้น เพื่อให้เรื่อง
ราวของประเพณีเกี่ยวกับชีวิตสมรสดีขึ้น จึงควรจะมีการค้นคว้ารวบรวมเรื่องประเพณี
เกี่ยวกับชีวิตซึ่งสำคัญอีกสองประเพณี คือ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด และการตาย ไว้ด้วย
เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบกันประเพณีไทย และจะช่วยให้เข้าใจ
ถึงสภาพชีวิตสังคมของชาวอารยันอินเดียนได้ชัดเจนขึ้น

ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณี
แต่งงาน เฉพาะในสมัยพระเวท ซึ่งเป็นสมัยแรกเริ่มของอารยธรรมอินเดียนเท่านั้น ดังนั้น

¹ เสฐียรโกเศศ, การศึกษาเรื่องประเพณีไทย (พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน, 2505), หน้า 89.

เพื่อให้เรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีแต่งงานของอินเดียนโบราณขึ้นโดยแท้จริง จึงควรจะได้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประเพณีแต่งงานในสมัยหลังค้าย เป็นถั่ว สมัยมหากาพย์ และสมัยกลาง โดยค้นคว้าจากหลักฐานต่าง ๆ และเฉพาะอย่างยิ่งตามที่ปรากฏในวรรณคดีสันสกฤต การค้นคว้าดังกล่าวนี้ จะแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของประเพณีแต่งงานได้เป็นอย่างดี อีกทั้งจะทำให้เข้าใจสภาพสังคม และความถือความเชื่อถือ ตลอดจนทัศนคติของชาวอารยันอินเดียที่มีต่อสตรีโลกชั้น อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย